

KATONASZÖKEVÉNY VI.

BORDÁS GYÖZŐ

TALÁN TÖRTÉNIK MÁR VELÜNK VALAMI

24.

Régi ismerősök voltunk, minden adatuk megvolt. Még kérdezték is, hol a harmadik? Az a „capo”, azaz vezér nevű. Mondtuk, Svájcban maradt, ha igaz.

– Szóval most már csak ketten vannak?

Másnap katonai terepjáróba ültettek, olyan csukott, rácsos dzsipbe, de összekötözve, s adtak egy feketeinges rendőrt is mellénk, akinek tör volt a kezében. Megfélemlítésünkre, nehogy megszökjünk. De hova, kérdeztem önmagamtól? Agyalágyultak, de mindegy. Se pénzünk, se semmi, enni is csak a csendőröktől vagy a börtönőröktől kaphattunk. S ha eddig nem, talán ezután sem hagynak bennünket éhen pusztulni.

Como–Milano, nem nagy távolság, oda vittek ismét. Ugyan mi kezdődhet még előlről? Két-három nap után, már nem is tudom, jön a fegyőr, hogy raportra. Mind a ketten. Bent az irodán egy uniformisos és egy ugyancsak feketeinges.

– Itt a két ingyenjegy, utazzanak vissza Tarvisióba, s szökjenek át a határon úgy, ahogy tudnak. Rendőri kíséretet se kapnak, de tűnjenek el a szemünk elől, ahogy csak tudnak.

A papíron, amit ha kell, fölmutatni: „Albániából szöktek, felelősséget értük nem vállalunk!” Pecsét, aláírás. Mondom magamban, ez már

beszéd. Mert ha kell, hason csúszva is. Még pénzt is adtak, néhány lírát. Egy kenyér ára pontosan egy líra volt. A vonatjegy pedig valóban Tarvisióba szólt.

Már kint vagyunk a milánói állomáson, ahol a piros szalagos várótermes vasutasok bizony nógatják az embereket. Ellenőrzik a jegyeket, utasítanak, ki merre, mikor, melyik vágány felé. A mi jegyünket is tüzetesen megnézte, aztán mutatja, oda, a negyedikre fog megérkezni, nógat, menjünk már, nehogy lekéssük. Közben nézelődünk, őrült nagy a nyüzsgés, cipelik a nehéz koffereket, izzadtan, idegesen, gyerekekkel, aztán telefonálgatnak. Szerintem most a hordárok aratnak, nincs is belőlük elég, mármint ezekből a hosszú nyelvű kétkeresekből, akiknek ezekre a tragacsaikra, megszámolom, nyolc bőrönd is fölfér. És milyen ügyesen cikáznak a tömegben, kiabálva valami ilyesmit, hogy „merce, merce”.

– Tudod mit, Pali, vegyünk egy zsetont, látod, hogyan csinálják mások, és telefonáljunk a magyar konzulátusra.

– És akkor mi lesz? – kérdi.

– Rosszabb, mint hogy a határon előbb-utóbb lelőnek bennünket, nem lehet.

– Hát próbáljuk meg.

Annyi eszem volt, hogy két zsetont vettem, merthogy a telefonkönyvben nem találtam a konzulátust, de ott volt a letelején egy szám, valami ilyen szöveggel: „Informarsi.” Ha az egyik elmegy a tudakozóra, maradjon még egy a konzulátusra. De életemben nem telefonáltam még. Nedves is volt a tenyerem, kagyló is most került először a kezembe.

Bedobom a zsetont, hívom a számot, amit előzőleg le is jegyeztem, pedig nagyon könnyű volt: 22-22, de a biztonság kedvéért leírtam, nehogy zavaromban elfelejtsem. Egy kattanás, majd még egy, semmi hang, visszajelzés.

Elment a zseton, eredmény semmi! Most már nemcsak a tenyerem, a nyakam, a hátam, szinte nyálkás voltam mindenütt. Csakhogy, már megbocsátasz, össze nem szartam magam. Aki még nem volt ilyen idegállapotban, ezt meg sem tudja érteni. Van tehát még egy zsetonom, de ott a várótermi őr, s int, kifelé, mert mások is várakoznak a telefonra, ne pocsékoljam az időt.

– Rend aztán van, hogy durva jelzót ne használjak, ezeknél az olaszoknál! – mondom magamban, de mit tegyek? Kotródok tovább, majd csak lesz valahogy. Pali úgy követ, mint kutya a gazdáját. De jön utánunk a piros szalagos, kék sapkás is, s mutatja, oda a negyedikre, hát már az előbb is nem megmondta, de igyekezzünk, mert mindjárt itt lesz az a tarvisiói.

– Tudod mit, Pali, gyerünk le, mert itt már nagyon szem előtt vagyunk. Van még egy zsetonom.

S a lenti pincesorban, ugyanazon a helyen, ahol fönt is, telefon volt.

Félő, hogy kicsúszik a nedves tenyeremből a zseton. Mint egy aranytallérra, úgy vigyázok rá.

Be is állok a fölkébe, leellenőrzöm a papírról, 22-22. Bedobom, s csöng. Szabályosan kicseng. Meg is szólal a hang: si serva?

Conzulato di Ungarese?

– Si.

S aztán megint egy kattanás, pedig kezemben a ceruza, papír, hogy följegyezzem.

Oda a második tantusz is, s szinte kótyagosan támoalgok ki a fölkéből, de bepárásodott szemmel is látom, jön a fönti teremőr. Pontosabban nem is őt látom, hanem azt a piros csíkot, ami úgy virít a karján, mint az autók stoplámpája. Hát nem utánunk jött, s szinte parancsolóan mutatja Palinak, most már kapkodjuk a lábunkat meg kotródjunk is föl, mert befutott a vonatunk.

S egyszer csak a piros csíkot elborítja valami feketeség, törlöm is a szemem, hogy az agyam borult-e el, vagy mi történt velem, hát egy ismerős mosoly!

Te szent ég!

Ez don Giovanni!

Valóban ő volt, reverendában, egy barna csuhás, fehér zsineggel átkötött ferencessel.

– Hát te? – kérdezi tőlem, de már ölel is át, s azt a melegséget, ahogyan kissé magához szorította halként csuszamlós, nedves testemet, azóta is magamban hordozom.

Mondom, mi van, Bari, Ancona, Vencacia, Tarvisio... aztán Auszt-ria, Svájc, majd „indietro”. S most itt vagyunk. Megint zavarnak, űznek

bennünket. Sehogyan sem tudunk hazakeveredni. Magyarázom hadarva, mit is szeretnénk tulajdonképpen.

A vasutas-teremőr most már hátrál, két-három lépésnyire visszalép, s csak mondaná, de nem mondja, plébános úr, ezeknek az éhenkórászoknak két perc múlva kifut a vonatuk.

– Tehát a konzulátus?

A csuhás azonnal tárcsázza ugyanazt a számot, amelyet előzőleg én is. Si, si – hallom, s jegyzi a számot.

Ekkor don Giovanni lép be a fülkébe, újabb tárcsázás. Tőle tudom meg, szerencsénk van, a hivatal ilyenkor természetesen már nem dolgozik, de egy tisztviselő még ott volt, holnap reggel itt és itt, utca, házszám, fölírom, jelentkezzünk. Ők, mondja, Genovába iparkodnak kongregációra. Sajnos, még arra sincs időnk, hogy elmondjam a karácsonyi nem találkozásunk történetét, mert sietnek, de a piros szalagos most már puhább, a tekintete is barátságosabb, s mutatja, itt a fapadon, a fűtött váróteremben megaludhatunk reggelig. Ja, don Giovanni tíz lírát nyom a kezembe, együnk a restiben, ha éhesek vagyunk. Látom, a teremőr is kapott valami aprót. Ekkor esik le a tantuszom. A zsebemben az az egy szál cigaretta. Azonnal adom neki. Megnézte, megszagolta, megtapogatta: – Gitanes – mondta – jó erős francia –, és máris vette elő benzines öngyújtóját.

– A jó isten kísérjen benneteket! – Valami ilyesmit mondott, s a levegőbe mintha keresztformát rajzolva, szerintem meg is áldott. És a vonatukra sietve eltűntek. Álom volt ez, vagy valóság? Hirtelen nem is tudtam.

Mondjak még valamit: én nem vagyok kimondottan vallásos ember, feltalálóként viszont kötelességem, hogy mindenben kételkedjek, míg nincs megdönthetetlen bizonyíték, de azóta hiszek az isteni gondviselésben!

25.

Úgy dobogott a szívem egész éjjel, hogy el sem tudtam aludni azon a fapadon. Kényelmetlen volt, meg tört. Pedig edzett voltam már nagyon, hiszen a börtönökben sem kaucson aludtunk. Láttam viszont, hogy az a zord ember az ott poroszkáló rendőröknek is szólt, ezeket reggelig hagyjuk békén.

Nehezen akart megvirradni.

Aztán nagy sokára mégis.

Kezemben az utca, házszám: „Piazza di Fiumé 5.” Kóborlunk, kérdezősködünk a koránkelők között, senki sem akarja tudni, hol van. Végre itt vagyunk!

Óránk nincs, csak a templomok harangozásából föltételeztük, hét óra lehet. Majd ha megjönnek, mondja az ügyeletes rendőr, aki persze igazoltat is. Mi mást mutathatnánk, mint a Tarvisióba szóló vasúti jegyünket. Csóválja is a fejét, hogy ez nem lesz jó, hogy ez tényleg nem jó, de forduljunk egyet nyolcig, mert itt csak akkortól fogad a hivatal.

Már nyitva a kovácsolt vaskapu, a rendőr is mutatja, mehetünk a portásig.

– Maguk azok, akik ügyében egy pap telefonált?

– Igen.

– Hát hol aludtak?

– A vasútállomáson.

– No, jöjjenek, mert a konzul úr már tud magukról.

Így a portásfülkében ülő, nem tudom, kicsoda, de magyarul beszél.

No végre, gondolom, csak ha egyszer már nem dadogva tudunk beszélni.

– Te, Pali – mondom –, de most már te is nyisd ki a szád, ha már várnak bennünket, ebből csak jó származhat.

– Várjuk ki a végét! – nyugtat –, mint aki most már semmiben sem hisz.

– Ne viccelj, valami fejes fogad bennünket, láttál te már ilyet?

Emeletes az épület, valami kanyargós díszlépcsőn vezet bennünket a portás, márvány, szőnyeg, parketta, a falon festmények, illatok, a mennyezet mintázott, üveges, amelyen a beáramló reggeli napfény szinte melegít is.

– Itt tessék tisztességesen viselkedni! – utasít bennünket a portás, míg helyet kínál, kényelmes bőrfotelekben, ő meg kopog az ajtón.

Nem is értem, miről beszél, hát borotvátlanok vagyunk, az tény, toprongyosak is, lerí a külsőnkéről, de viselkedni azért csak tudunk, gondolom. Mondanám is, hogy jegyző volt a nagyapám, egyet s mást csak megtanultam, de minderre nincs idő.

– Magukat az erdőből szalajtották?

Ez volt az első kérdése annak a sötét öltönyös, nyakkendős, kicsit zömök úrnak, akinek az irodájába a portás bevezetett bennünket. Nem mertem ellenkezni, inkább mintegy bocsánatkérően mondtam: – Mi már majd egy éve itt sínylődünk, börtönről börtönre visznek bennünket, mert haza szeretnénk jutni, Magyarországra.

– Hova valósiak?

Mondom, én padéi, a Pál meg palicsi.

A nyakkendő erre elővesz egy térképet, nézi, nézi, s a mozdulataiból ítélve, mintha nem értené. Pedig a szeméből olvasom, de mennyire.

– Mit is mondott?

– Padé meg Palics!

– Ilyen helységek ma nincsenek a mi országunkban! Magyarországon!

Így, kicsit parancsolóan. Nem mondom, mindkettőnket szíven ütött ez a földrajzi helyreutasítás, de az alázat már a lelkünkbe is be volt gyökerezve. Megsértődni? Ezt a fogalmat a rab csak a nagyobb gazembernek hitt cellatárs iránt ismerheti.

– Tetszik tudni – veszem én elő a jobbik énemet, merthogy nagyapámról csak ragadt rám is valami a torontáli úri világból –, mi katonaszökevények vagyunk – dadogom, s veszem észre anyanyelvemen is –, hónapok óta dobálódunk ide-oda, börtönből börtönbe, megjártuk már Ausztria és Svájc fegyházait is, kérem, segítsen, mi haza, Magyarországra szeretnénk jutni.

– Nem úgy megy az, kérem! Hogy maguk valamit szeretnének. Várjanak!

Rugós ezüst tálcájából cigarettával kínál, megköszönjük, nem élünk vele.

– Éhesek?

– Köszönjük nem, reggeliztünk már. S most valóban az az érzésem, egy falat se menne le a torkomon.

– Akkor itt lent, az udvaron várjanak, amíg nem szólítom magukat.

– Egyébként ki maguknak az a, hogy is hívják, don, don...?

– Don Giovanni? – kérdezem, mert most már jobban fog az agyam, mire ő bólint, s erre én nyugodtabban: – Rabtársunk volt Tiranában! Telefonált talán?

Nincs rá válasz.

Míg váraoztunk az ismét hűvössé váló udvarban, langyos tejet meg zömlét kaptunk, s aki hozza, olaszul kérdi: Mik vagyunk?

– Ungarese.

Nem úgy érdekelte, milyen vallásúak?

– Christiano – mondom. – Akkor minden rendben, nyugtat meg bennünket. Csak váraozzunk.

– Tanto gracia – mondom, váraozunk mi, ameddig csak kell.

Bólint az olasz muki, mintha csak azt mondaná, itt aztán biztonságban vannak. Honnan tudtam, tudtuk volna, hogy most ezen a kerítésen belül, szökésünk óta először, valóban biztonságban lehetünk. Honnan tudhatam, hogy váraozásunk óráiban Magyarország földjén voltunk? Én, a hentes-mészáros, meg Pali, a cukrász! Árpádunkkal mi lehet? Hova vihették azzal a leventével? Volt egy gyanúm, hogy mivel ő tényleg gagyogott németül, hazakerült már, vagy Amerika felé irányították az osztrákok.

Egy órán belül jött egy magyarul tudó öreg pap. Kérdi, hajlandóak vagyunk-e gyónni? Összenéztünk, már miért ne. Akkor fehér kötényes szobalányszerű nő kíséretében bevezetett bennünket az épület egy csendes kis szobájába, és stólat akasztott a nyakába. Pali volt az első, nekem kint kellett váraoznom. Eltelt vagy húsz perc. Jön ki Pali, mosolyog. – Most te vagy a soron.

– Tudod a gyónó imát?

– Tudom.

– Akkor mondd el.

Már a második mondatnál együtt mondtuk. Ő is magyarul, de érezhetően olaszos hangsúllyal.

A pap, amikor elértem addig, hogy elmeséltem a svájci rendőrnek is, nem értem, hogy én, aki nem vétettem a tízparancsolatnak... mégis! Félbeszakított.

– Most elmondasz három miatyánkot, három üdvözlégyet és három hiszekegyet, és én föloldozlak téged minden bűnödtől! Az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében! Ámen.

Keresztet vetett. Kis, kézi szenteltvíztartójából egy csöpp még az arcomra is csapódott. Aztán kivárta, míg én elmondom a háromszor három imát, úgy magamban motyogva. Áldoztatásra a Palit is behívta.

– Lelketek immár megtisztulva. Isten veletek!

Meg voltam győződve, ez is don Giovanni műve. Hogy az egyház véleménye is mindenben számít, honnan gondolhattam volna?

– Szóval nem bírták tovább a szerb igát? – ez volt, most már megtudtam, személyesen a konzul – második kihallgatásának – első kérdése.

– Azt hallottuk, Géraldine felséges asszony . . .

– Felejsék el! – vágott közbe. – Hanem, kijük van Magyarországon?

Mondom, a nagyapám, a volt padéi jegyző, de a címét nem tudom, mert vagonok, barakkalakás . . ., de a nagynéném.

– Neve, címe?

– Édesapám húga, leveleztünk is vele, Tóthné Heinrich Mária, Budapest, Hungária körút 18.

– És magának, Pál? Ha jól mondom a nevét.

– Senkim. Én a Pistával jöttem.

– Értem.

– Fáradjanak le ismét, majd hívatom magukat!

26.

Mennyit váraoztunk, nem tudom, de dél lehetett, mert harangoztak minden templomban, és jön megint az olasz muki, integet, jöjjünk be. Sűrű bablevest kaptunk savanyú káposztával. Utána fánk szilvalekvárral. Megettük. – Kérünk még? Kértünk, kaptunk. Itt kéne maradni, gondoltam, ítélet napjáig, de e gondolatom azonnal vissza is szívtam, mert ezt gondoltuk Luganóban is.

Sajnos, nem maradhattunk.

– A beutazási vízumig . . . az osztrákokon keresztül . . . hát . . . háború is van . . . Ez, bizony, egy hónapnál hamarabb nem mehet –, mondja késő délután, maga is őszintén töprengve, a konzul. – De, és szinte fölcillanó szemmel –, itt van a magyar kultúregyesület . . . Adalberto Langen építész mérnök az elnöke, tőle munkát is kapnak, amíg itt vannak. Átadják neki a névjegyemet, aláírják, hogy a segélyt fölvezték, és váraozzanak, míg nem jelentkezünk. Stendhal tér 5. Tehát: Adalberto Langen.

Szívélyesen fogad, mondja, van is munka, kapunk, de előbb ezt az elismervényt kell aláírunk. Ezen ne múljon, gondolom, s írom is a nevem, de csak nem tudom kivenni, hogy az a papíron 400 vagy „csak”

100. Ez utóbbi jár, előlegként, ha becsületesen dolgozunk. Havonként, segélyként!

A következő hónapban ismét négyszáz az aláírandó számlán, száz a zsebünkben. Mondom Palinak, ne búsulj, hát ilyen gazdagok életünkben nem voltunk. S mit kellett csinálnunk? Valami nemzetközi kiállítást szerveztek, és a magyar csarnokot kellett berendezni. Fűrészelni a deszkát, hogy pászoljon a foglalatba a felirat, többször átmeszelni a falakat, hogy szép fehérek legyenek, állványokat csinálni, hetvenszer hetvententéseket, rövidebbeket, hosszabbakat, rövidebbeket, amire majd jön valami, zsírszódás oldattal futószőnyeget mosni, s napon szárítani . . .

Valami népi szállóban aludtunk, negyvenen egy szobában. Mindannyiunknak volt ágya, de figyelmeztettek bennünket, a pénzét mindenki tegye a feje alá, vagy spárgával kösse a csuklójára, mert azért felelősséget nem vállalnak.

Mind csirkefogó, bitang volt, s neked most elárulom: én a pénzemet nem a csuklómra kötöttem, mert onnan is, míg horkolok, ellophatják, hanem a – hogy is mondjam –, férfiak vagyunk, a herémre. Foszladozóval, a még Albániából magammal hozott kenyértarisznya aljában mindeddig meglapulóval. A tarisznya pedig jókora kostökből volt, s nagyobb sem egy zacskónál. Otthon úgy mondták volna, komoly dohányostarisznya.

Lazábbra engedtem a spárgát, mert Teruska, ha másra még nem is, de arra már megtanított: értékes szerszám rejlik minden férfi gatyájában. Arra is vigyázni kellett. Láttam én éppen elég vesegyulladásost a börtönökben.

Pénzt tőlem el nem loptak. Palitól sem, mert ő is az én receptem követte. De elmúlt két, majd három hónap, semmi. A négyszáz fejében mindig aláírtuk a százat, amit becsületesen meg is kaptunk. Mások is így jártak.

Volt velünk két romániai magyar gyerek is, akiket a románok kitoloncoltak. Mindkettő apja az első világháborúban olasz katonaként esett ott fogságba, de a gyerekeknek még állampolgárságot sem adtak. Ezért szöktek meg. Itt sýnlódtak velünk, mert az olaszok se tudtak mit kezdeni velük. Két héten át a temetőből hordtuk ki a havat együtt, aztán szennygödöröket tisztítottunk, árkot ástunk a külváros sáros utcáiban, ganét lapátoltunk egy nagy disznófarmon a muralovas stráfkocsikra. Ez

földolgozóüzem is volt, s miután megtudták, hentes vagyok, és a Korhecékél is dolgoztam, ott akartak tartani. Ekkor döbbsentem rá, név ez az én volt cégem, nem is akármilyen. De Langen úr ezt nem engedélyezte.

– Majd ha a papírok elintéződnek, akkor esetleg, addig szó sem lehet róla.

Milánót úgy megismertem, mint a tenyeremet. S mert csak este mentem az utálatos szálláshelyemre, elkezdtem rendszeresen újságot olvasni. Nem is annyira a tartalmuk miatt, hanem mert született egy elképzelésem: ha Pestre érek, először olasz étterembe megyek, mondjuk szakácsnak, hogy ne éhezsek, így a nyelvet most már szinte tökéletesítve, a vendégek ízlése szerint készíteném az ételeiket.

Elmúlt vagy három hónap, amikor egy futár közli Langen úr üzenetét. Holnap reggel fél kilenckor jelentkezzek a konzulátuson.

Már reggel hétkor ott sétáltam körbe-körbe. S nem múltott az idő. Rendőr, portás, konzul, szakasztott ugyanazok.

– A maga nagypapa neve? Mondta már, de . . .

– Heinrich János.

– Tudomásunk szerint meghalt. Ha még nem értesült volna, fogadja részvétem.

Szegény nagypapa, de még csak egy pillanatnyi időt sem adott lelkem mélyén történő elsiratására, máris tovább kérdezett.

– A másik megnevezett?

– Tóthné, Heinrich Mária, Budapest, Hungária körút 18.

– Stimmel!

– Még egyszer, fogadja részvétem – és ehhez, fölállva, egy kicsit ki is húzva magát, az öltönye zakóját begombolva, irataiba nézve közli:

– A múlt év december 21-én temették. Tudjuk, kiváló emberünk volt, padéi jegyző. Isten nyugosztalja! Ha ma megkapja az osztrák átutazó vízumot, holnap indulhat haza. Útközben Bécsig ki nem száll, de bármi is történjék, Ausztriában az első szava ez legyen: „Heil, Hitler!” Ne magyarazzam, miért. Bécsben átszáll a pesti gyorsra. Megértette? Itt a vonatjegy, 120 pengő, de ezt majd otthon téríti meg a magyar államnak.

– És a Berényi Pali?

– Az ő ügye kissé bonyolultabb, a mai állás szerint még függőben . . . Ne is kérdezzen többet. Majd az is rendeződni fog! Csak ki kell várni.

Jut eszembe, ama bizonyos százhusz pengővel a mai napig adós maradtam.

27.

– Akkor, Pali, most elbúcsúznak. Úgy áll a dolog, hogy én már mehetek, te még nem. Isten megáldjon!

Könnyezett.

Valami ilyesmit mondott: – A hősök megfutamodnak, a gyávák odavesznek, átkozom azt a napot, amikor találkoztunk!

– Te, Pali, ne!

Szíven szúrt, s mert azóta se találkoztunk, ő valahol mégis odaveszhetett, azóta is furdal a lelkiismeretem.

Másnap hajnalban mi mást tehattünk, összeöleleztünk, szívből kívántunk egymásnak szerencsét. Elvégre katona- és rabtársak voltunk több mint egy éven át.

Kezemben a vasúti jegy, írja rajta szépen Milano–Budapest, via Venezia–Tarvisio–Graz–Wienna. Hát, nem tagadom, Tarvisióban dobogott leginkább a szívem. Kockás kabátommal még az arcomat is eltartam, hogy azt az utálatos állomást se lássam, most már negyedszer életemben. S majdnem ez lett a vesztem, mert a carrabinierik majdnem le is szállítottak. Gyanús voltam nekik, azt mondták, mintha már láttak volna erre felé. Ami azt illeti, lehetett rá alkalmuk, de mivel szabályos jegyem volt, meg konzulátusi papírom Heinrich-Masa névre kiállítva, átutazó vízumom, némi habozás meg fejcsoválás után odébbálltak.

Mire emlékszem? Csak arra. Egész Ausztria fehér volt, mint az anyám mosta lepedő odahaza. Pontosabban zöld és fehér, sárga préselt téglás állomásokkal. Sok füst és párakeverék a levegőben. Kapaszkodók. Mikor azt gondolom, a mozdony ezt már ki sem bírja, aztán lejtők, amikor úgy siklik, mint a szánkó, a pihent padéi lovakkal. S a szélre, aminek a roppant energiáját még itt sem tudják fölfogni. Tökkelütöttek. De kilőtt házak, a sínekről kibukott vagonok, néhol szerelvények; sisak vagy sapka nélküli katonák.

Azt még nem meséltem, hogy volt nekem egy könyvem, megboldogult nagyapám szerezte. A szerzője valami Verancsics volt, aki még, legalábbis így írta, 1610-ben megálmodta a szél kihasználásának a módját, de amit azóta se tudnak megvalósítani. Ebből a könyvből jött az ötletem,

hogy ha akkor még nem is, most miért ne lehetne. A vonatban, ebben a kellemes melegben erről fantazáltam, aztán elbóbiskoltam, majd amikor egy-egy zöttyenésre fölbredtem, újból csak ez jött elő. Mennyivel más volt már ez az utazás, mint mikor a rabszállítóval odaláncolva vittek! És ennivalóm is volt, mert a megtakarított pénzből és a konzultól kapott ötven lírából még Milánóban megvettem két kenyeret, füstölt halszeleteket, sajtot és egy kiló fügét. Ennyi ki kell hogy tartson.

Már Bécs körül jártunk, amikor látom, a WC-ben még borotvaszappan is van. Amit valaki ott hagyott. Pamacs hiányában az ujjammal kentem szét a pofámon. Megborotválkoztam kényelmesen, meg is fésülködtem, de amikor visszamentem a fülkébe, ahol eddig egy némettel csak ketten voltunk, látom, még két utas érkezett. Visszaülök a helyemre, hát erre a két új jövevény összenéz, és kimennek. Rájövök szégyenkezve, már napok óta nem mosakodtam. Mentségemre alig, de mégis: az emberi faggyúszagra az én orrom már régen nem reagált.

Bécs előtt még járőrökkel megerősített jegyvizsgálat.

– Maga nem Bécsben, hanem a megelőző állomáson száll le – tudatja velem előbb németül, majd, mivel nem értem, a rendőr olaszul is.

– Miért?

S mintha csak ismét valami őrült, nem is turpisságot, hanem összeesküvést sejteneék ellenem. Létezhet, ha van Isten, hogy ismét visszadobnak, vagy ide-oda sétáltatnak?

– Szólunk, hol kell leszállnia!

S tényleg, kezd lassítani a vonat, sípol is az átjárók előtt, de már ott a rendőr, int, itt kell majd leszállnom. Mivel némi ellenkezést érez, megfogja a karomat, int, fogjam a motyómat, gyerünk!

Nem is állomás, bakterház. Pontosan öten vagyunk. Hasonszőrűek.

A bakter szalutál, valamit följegyez hivatali naplójába, a jegykezelők sapkájukkal integetnek a mozdonyvezetőnek, mehetünk! A rendőrök is a lépcsőkön. Búcsúpillantás a távolodó vonatra. Búcsú, Pista, Budapest – mondom magamban. Kezdődik minden előlről.

A bakter a feleségével szemügyre vesz bennünket. – Fünf! – konstatálják.

– Éhesek vagyunk-e? – kérdezik.

Ki igen, ki nem, én sem, elegendem van ebből a játékból.

Aki enni akar, az egyen, a többieknek itt az ásó. Mert értünk csak délután jön majd egy vagon, és a teherpályaudvaron szállhatunk föl a pesti gyorsra. Mindezt egy németül tökéletesen beszélő hasonszórútól tudom meg. A bakter negyed kertjét fölástuk, laza a talaj, gyorsan is megy, a gilisztákat a tyúkok szedik össze. Húsosak, állapítom meg.

Aztán szürkület előtt „genug!”, aki enni, inni akar, itt van kenyér, kolbász, sajt, savanyú káposzta, aztán kézmosás a lavórban, mert hamarosan indulás.

S tényleg, pöfög a mozdony. Egy fapados vagon. Jegykezelő, rendőr.
– Fünf?

– Annyi – mondja a bakter, s máris indulunk. A váltókon majd eldőlünk, de ez a németül beszélő nyugtat, mindjárt ott leszünk. A vagonok labirintusában vezetnek bennünket, fogalmam sincs, merre. De világít már valami, mint a szentjánosbogár. A mi vonatunk. A határon semmi probléma, úgy látom, a rendőr kezeskedik értünk. Megérkezünk, s irány Budapest.

Tehát mégis eljött az a boldogságos perc!

28.

Nem részletezem, fölösleges is volna. Megyek a Hungária körút 18-ba Mária nénihez, a nagynénémhez, apám idősebb testvéréhez. Nem akarnak tudni rólam, mondják, hagyjam őket békén, a rendőrség az elmúlt hónapban éppen elégszer járt a nyakukon valami Masa-Heinrich István miatt. Hiába magyarázom, ki vagyok, a padéi János unokája, a Jenő fia, emlékeznek, amikor nálunk jártak... Mentünk le a Tiszára...

– Még csak az kell, hogy bennünket is elvigyenek – így az asszony, s becsapták az orrom előtt az ajtót.

Anyámnak is volt egy testvére, az Aranka néni, akivel viszont, nem tudom miért, nemigen tartottuk a kapcsolatot.

– Annyi becsület azért volt Mária néniékben, hogy újbóli csöngetésemre megadták az anyai nagynéni pestlőrinci címét.

Ő meg a férje, a Jóska bácsi élmezett egy kis ideig. De mondták, jelentkezzen a rendőrségen mihamarabb, mert nem akarnak a dologból kellemetlenséget. Jelentkeztem is. Beírtak. És mondták, ha munkát akarok vállalni, tegyek közzé hirdetést. Mentem a Pesti Napló szerkesztőségébe, meg is fogalmaztam nagyképűen: „Olasz nyelvet beszélő kony-

halegény munkát keres!” Cím a pestlőrinci. Azt hiszed, jelentkezett bárki is?

Elkezdtem járni a hentesüzleteket. Hátha valahol kellek, mert nagybátyám azt mondta:

– Itt a zsidókat még nem viszik ugyan, de hurcolják őket, készek mindenre. Én úgy érzem, rád valahol a henteseknél szükség lehet.

Igaza volt, már a harmadik kísérletem sikerrel járt. Egy Hoffmann nevű hentesnél. Az asszony siránkozva mondta: – Az uramat már el is vitték kényszermunkára. Öt hentesüzletünk van, és csak két segéd.

Nem hiszed el, hárman tíz disznót dolgoztunk föl naponta. Ment a munka is meg a boltok, öröm volt látni, amit produkáltunk. Igen ám, de egy nap megjelentek a felügyelőség emberei, mindenkit igazoltattak. Engem is. Mím volt? A milánói papírom, hogy jelentkeztem a hatóságoknál. Meg a százhusz pengő. Másnap visszajöttek, és nagyon, de nagyon hivatalosan közölték velem: – Kérjük – így magázva, de ez egy tegezői paranccsal ért föl – holnap jelentkezzen a külföldieket ellenőrző központban, pontban itt, ekkor és ekkor!

Mi mást tehettem, jelentkeztem.

Nem lényeges, hogy hívják, hova való, hogy került ide. Ebből a szempontból már annyira edzett voltam, hogy szinte félvállról adtam a válaszokat. Szokványos dolgok, untam is, olyannyira, hogy míg kérdezett, azt is megfigyeltem, az uniformisa zakójának kihajtóján ott a neve: Zakariás Dénes, százados. És amikor mindent bediktáltam, fölugrik a székéről, s a pofámba vágja:

– Maga egy zsidókat, szerbeket kiszolgáló csetnik disznó!

Budapest hatalmas, nagy ege szakad rám ebben a pillanatban. Szégyen, nem szégyen, azonnal összevizelem magam, folyt a combomon, a térdemen, a bokámon lefelé a cipőmbé. Lehet, hogy onnan meg kifelé, de ezt már csak az tudná megmondani, aki látott.

S e pillanatot magamban már annyiszor elemeztem, hogy tudom, ondó és vizelet jött egyszerre, lüktetve, mint a mozdony szivattyúja, ha kapaszkodik, és nehezen megy.

– No, menjen, és holnap ismét jelentkezzen! Pontban kilenckor! Megértette?

– Meg, százados úr! Ahogy parancsolta!

S már majdnem emeltem is a kezem: „Heil Hitler!”

Ma sem tudom, jól cselekedtem volna-e? Mindenesetre a lelkem legmélyéig leforrázva, így szemérmemtől lefelé nedvesen, lucskosan, szennyesen csak kikotródtam, és a váróteremben ültem egyórányit, hogy úgy-ahogy fölszáradjak.

Másnap fölkészültebben érkeztem De nem is volt alkalmam megszólalni. Zakariás százados közölte velem:

– Huszonnégy órán belül hagyja el Budapestet, mert ha nem, a csendőrség által kitoloncoltatom!

– Miért, könyörgöm? – kezdtem – én itt már dolgozom . . .

– Nem érdekel! Vegye tudomásul! Itt egy ingyenjegy a Bakonyba, Veszprémvarsányig, s ott jelentkezni fog a bakonyoszlopi menekülttáborban. Értette? Értette, maga csetnik?

Mi mászt tehettem, – én, aki mi is vagyok? –, ismét az isteni gondviselésre bíztam magam. Jó istenem, kérek, ha tudsz, segíts rajtam Mert, mi az, hogy csetnik? E szónak csak valamiféle rosszalló értelmét véltem fölfedezni a százados szájából, a valódit nem. Nem értettem, mi vagyok, vagy lehetek? De az értelme csakis az lehetett, mint amikor lekurváznak egy még ártatlan lányt.

(Folytatjuk)

